

**INTEGRATING NEW FORMS OF SPECIALIST TRAINING INTO THE
EDUCATION SYSTEM TO ENSURE BUSINESS SUSTAINABILITY
EFICIENTIZAREA CONTRIBUȚIEI SISTEMULUI EDUCAȚIONAL
PENTRU ASIGURAREA SUSTENABILITĂȚII AFACERII PRIN
SPECIALIȘTI CALIFICAȚI**

STIHI Liudmila

Dr., conf. univ., departamentul Management și Antreprenoriat, ASEM

***ABSTRACT.** This article reflects the issue of making the process of training specialists in educational institutions more efficient in line with the real needs of the labour market. The low degree of integration of specialists into the labour market on the one hand, and the acute shortage of qualified specialists on the other, point to the existence of significant challenges in the process of training them, influenced both by poor collaboration between education and business and by the limited range of methods used in the process of training specialists.*

Multiple studies indicate that business representatives are increasingly interested in the development of relevant transversal competences, including "green" ones, in future specialists, which would allow a high degree of flexibility and adaptability in conditions of dynamic changes in technologies and work processes. In conclusion, educational institutions are challenged to diversify training methods and tools so as to ensure the development of the required competences at the required level. Significant support in this regard is provided to educational institutions through various programmes and projects funded by Moldova's development partners.

CUVINTE CHEIE: Knowledge, Competence, Learning, Learning by Doing, Use of Knowledge, Human Capital, Occupation, Sustainability, Industry Characteristics, Job Creation, Dual Education, Green skills, Green jobs.

CLASIFICAREA JEL: M1; I2; I230; J2; J210; J230; O150.

INTRODUCERE

Asigurarea entităților economice cu cadre înalt calificate continuă să prezinte o provocare pentru toți actorii implicați în acest proces. Insuficiența conlucrării eficiente dintre instituțiile de învățământ și reprezentanții entităților economice contribuie în continuare la menținerea discrepanțelor semnificative privind competențele și cunoștințele dobândite și cele solicitate, ceea ce generează dificultăți în angajarea absolvenților. Conform studiului “Mediu de afaceri favorabil pentru întreprinderi durabile în Republica Moldova”, realizat cu suportul ILO³¹, pentru întreprinderi provocarea legată de deficitul forței de muncă instruită corespunzător este în topul celor 5 menționate. Mai mult de jumătate dintre respondenți (56,8%) au susținut că există un “deficit semnificativ” de competențe.³² Respondenții din cadrul întreprinderilor au fost întrebați în ce măsură consideră că educația terțiară și vocațională din Republica Moldova satisface necesitățile întreprinderilor. 50,5% din respondenții sondajului au afirmat că învățământul vocațional și cel mediu de specialitate, “în anumite domenii, nu corespunde necesităților” întreprinderilor din țară. În situație similară se află și învățământul superior din Moldova: în 47,3% din cazuri oamenii de

³¹ Studiul. Mediu de afaceri favorabil pentru întreprinderi durabile în Republica Moldova. Biroul Internațional al Muncii. 2019. ISBN: 9789220321560 (print) 9789220321577 (webpdf) pag.98 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_736671.pdf

³² Ibid

afaceri au recunoscut că există domenii în care acesta “nu îndeplinea toate necesitățile întreprinderilor.”³³

Pregătirea și dezvoltarea unei forțe de muncă calificate și extinderea capacităților umane prin intermediul diverselor sisteme de educație, sunt importante pentru a ajuta salariații să-și găsească un loc de muncă adecvat intereselor și pregătirii lor profesionale și pentru a ajuta întreprinderile să selecteze salariații calificați de care au nevoie. Neattractivitatea învățământul profesional tehnic generează o rată de înmatriculare cu mult mai scăzută decât în țările vecine, iar aceste lacune în învățământul profesional tehnic fac dificilă atingerea obiectivului Guvernului de a ajusta abilitățile și cunoștințele absolvenților la cerințele pieței muncii. Cererea pentru învățământul profesional tehnic secundar și post-secundar este, deocamdată, destul de limitată, deoarece sistemul nu este bine racordat la nevoile pieței. Totodată sunt realizate anumite activități la nivel de sistem întru reducerea provocărilor constatate. Una dintre acestea fiind implementarea învățământului dual ca formă alternativă de pregătire a specialiștilor care este reglementată la moment prin Legea 110 din 21 aprilie 2022 privind Învățământul dual. În perioada 2015-2022 prin această formă de pregătire au fost formați peste 5200 de specialiști în circa 35 de ÎIPT în parteneriat cu 280 de entități economice (inclusiv instituții publice) pe 60 de programe de formare. Studiile realizate cu referire la angajabilitatea absolvenților pentru aceste programe arată că circa 71% din ei sunt integrați pe piața muncii în primele 6 luni de la absolvire.

În aceste condiții este important să se identifice diverse strategii, modele și instrumente de pregătire a cadrelor calificate pentru toate nivelurile, în colaborare cu entitățile economice și alți parteneri relevanți în vederea asigurării sustenabilității acestora.

CONȚINUTUL DE BAZĂ A LUCRĂRII

Potrivit Fundației Naționale de Științe din Statele Unite ale Americii (agenție guvernamentală ce susține procesele de cercetare și educație în toate domeniile non-medicale ale științei și ingineriei), 80% din job-urile anilor 2015-2025 vor fi bazate pe așa-numitele **competențe STEM (Științe, Tehnologie, Inginerie și Matematică)**. Educația STEAM³⁴ pune accent pe dezvoltarea personalității elevului și formarea specialiștilor cu competențe inter și trans disciplinare, care vor cunoaște nu doar teorie, dar vor fi gata să sistematizeze cât mai creativ și inovativ cunoștințele care le posedă. Totodată tendințele privind ecologizarea industriilor cât și trecerea la economie circulară impune atât agenții economici cât și instituțiile de învățământ să-și ajusteze procesele la aceste priorități naționale și internaționale.

În aceste contexte devine tot mai importanta reorientarea sistemelor de pregătire a specialiștilor către dezvoltarea de noi competențe transversale (generale și personale) necesare actualelor și viitoarelor ocupații.

Multiplele studii realizate în ultimii ani în RM privind competențele necesare pieței muncii, inclusiv cele verzi pentru specialiști de diferit nivel din variate industrii, denotă o serioasă schimbare a necesităților, fiind influențate de evoluțiile tehnice și tehnologice, schimbările climatice și multiple situații incerte (Pandemia, Războiul etc).

Spre exemplu. In cadrul proiectelor ERASMUS+ ”ReSTART” – Reinforce the entrepreneurial and digital skills of students and teachers to enhance the modernization of higher education in Moldova”³⁵, și, COOPERA - “Integrating Dual Higher Education in Moldova and Ukraine”³⁶ au fost realizate studii de identificare de necesități ale pieței muncii privind competențele pentru viitorii specialiști de nivel superior formați in domeniul economic. Astfel s-au identificat un șir de competente transversale care sunt necesare a fi dezvoltate/formate precum:

³³ Ibid

³⁴ Vinson Robert Carter. Defining Characteristics of an Integrated STEM. Curriculum in K-12 Education. University of Arkansas. August 2013

³⁵ Studiu privind educația antreprenorială în cadrul universității prin implicarea părților interesate. https://old.ase.md/files/proiecte/restart/Newsletter_3_rom.pdf

³⁶ Assessment of companies needs for DHE in the Republic of Moldova and Ukraine <https://bri.ase.md/coopera/>

Competențe inovatoare și antreprenoriale; gândire critică; gândire analitică și soluționare de probleme; capacitatea de a lua decizii; capacitatea de adaptare la condiții noi și de risc; competențe de argumentare scrisă și verbală; competențe în domeniul de formare; competențe verzi; lucrul în echipă și leadership; competențe digitale avansate; inteligență emoțională.

Alte 2 studii realizate în 2020 și 2021 în 2 sectoare economice precum sectorul Viticultură și Vinificație și „DISTRIBUIREA APEI, SALUBRITATE, GESTIONAREA DEȘEURILOR, ACTIVITĂȚI DE DECONTAMINARE”(cu suportul proiectului “Promovarea ÎPT pentru o economie verde”), au scos în evidență o necesitate stringentă în specialiști calificați de nivel 3-6 ISCED în contextele modificărilor tehnologice rapide din aceste domenii cât și alinierea la principiile economiei verzi și circulare ale RM. Ponderea înaltă a personalului necalificat în aceste domenii de circa 30-37% din total angajați, iar uneori și peste 60% în anumite sub-sectoare, influențează negativ asupra rezultatelor economice și sustenabilității afacerilor date^{37,38}.

Totodată, în cadrul acestor studii, au fost identificate un set de provocări comune legate de procesul de pregătire a specialiștilor de către sistemul educațional:

- Neconcordanțe în ocupațiile solicitate/necesare mediului de afaceri și ocupațiile oferite de instituțiile de învățământ;
- Lipsa programelor de formare pentru ocupații noi necesare
- Discrepanțe majore privind competențele formate și cele necesare în sectorul real
- Lipsa pachetelor educaționale pentru ocupațiile din domeniu sau învechirea acestora
- Neattractivitatea ocupațiilor din aceste domenii pentru tineri din punct de vedere al remunerației.

Reprezentanții mediului de afaceri din aceste 2 sectoare(Viticultură și Vinificație și sectorul E38: „Distribuirea apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare”) au menționat câțiva factori care influențează cererea pentru noi ocupații și competențe, care adesea nu sunt luați în considerație de către sistemul educațional, precum:

- Cerințele și sau necesitățile specifice domeniului de activitate (caracteristicile tehnice, tehnologice, de proces etc);
- Legislația aferentă domeniului de activitate și cea de mediu care trebuie pusă în aplicare și respectată;
- Standardele internaționale specifice domeniului de activitate și aferente aspectelor de protecție a mediului și dezvoltării durabile;
- Cerințele de export-import;
- Responsabilitatea socială corporativă a întreprinderilor dar și a altor actori relevanți precum: autoritățile publice locale, instituțiile de învățământ, societatea civilă etc.

O economie sustenabilă înseamnă bunuri și servicii produse cu mai puțină energie, mai puține materii prime și emisii scăzute de dioxid de carbon. Această definiție se aplică tuturor activităților economice și implică modificări structurale la nivelul tuturor sectoarelor și al ocupațiilor, odată cu apariția sau creșterea cererii de noi ocupații ecologice. "Locurile de muncă ecologice" sunt locuri de muncă care reduc impactul asupra mediului, impactul întreprinderilor și al sectoarelor economice asupra mediului. Această definiție acoperă munca în agricultură, industrie, servicii și administrație care contribuie la conservarea sau la restabilirea calității mediului (UNEP/OIM/OIE/CSI, 2008)³⁹. Totuși, cea mai necesară schimbare la moment este „înverzirea” locurilor de muncă deja existente. Aceasta înseamnă noi seturi de competențe care impun

³⁷ Analiza necesităților pieței muncii în sectorul Viticultură și Vinificație din RM, realizat de Oficiul Național al Viei și Vinului cu suportul proiectului „Promovarea ÎPT pentru o economie verde”. Chișinău 2020.

³⁸ Evaluarea pieței forței de muncă, a competențelor și ocupațiilor verzi necesare sectorului „Distribuirea apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare, realizate de Asociația pentru valorificarea deșeurilor și Comitetul sectorial din domeniul DASGDAD, cu suportul proiectului “Promovarea ÎPT pentru o economie verde”. Chișinău 2021. <https://ipt.dual.md/documente/brosure.pdf>

³⁹ GREENING THE GLOBAL ECONOMY THE SKILLS CHALLENGE. ILO. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@ifp_skills/documents/publication/wcms_164630.pdf

actualizări ale programelor de studii, introducerea de noi calificări la toate nivelurile de educație și de formare.

Adoptarea și diseminarea tehnologiilor inovatoare și curate necesită abilități în aplicarea, adaptarea și întreținerea tehnologiei. De asemenea, competențele sunt esențiale pentru economii și întreprinderi, lucrători și antreprenori, pentru a se adapta rapid la schimbări ca urmare a politicilor de mediu sau a schimbărilor climatice.

La ziua de azi, din păcate, lipsa acestor competențe la specialiștii formați sau la angajații existenți este deja recunoscută drept un blocaj major în mai multe sectoare printre care energia regenerabilă, eficiența energetică, gestionarea deșeurilor, gestionarea resurselor de apă, construcții, servicii de mediu, producție, transport, agricultură etc. Cu toate acestea, potrivit raportului “Perspectivele sociale și de ocupare a forței de muncă la nivel mondial 2018” (eng. [World Employment and Social Outlook 2018](#)), schimbările în producția și utilizarea resurselor pot duce la crearea a aproximativ 18 milioane locuri de muncă în întreaga economie mondială, solicitante de competențe verzi. Astfel unele tendințe sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Tendințe privind ocupațiile și competențele verzi din industrii

Industrie	Proгноze angajare	Tip restructurare	Necesități pentru instruire
Energii regenerabile: energie eoliană, solară, biomasă, geotermală	În creștere	Absorbția muncitorilor din alte industrii	Îmbunătățirea abilităților: soluții eficiente energetic, abilități de management și antreprenariat, inclusiv abilități de management de proiect. Recalificare pentru ingineri, instalatori, tehnicieni, specialiști în operare și întreținere.
Construcții ecologice și modernizare	Stabil sau în creștere	Restructurare în industria construcțiilor și la nivel de lanțul valoric (energie, furnizori de materiale etc.)	Perfecționarea abilităților: eficiență energetică, tehnologii verzi, materiale noi, audit/certificare energetică.
Transport	Stabil sau în creștere	Colaborări intra-industriale	Recalificare și perfecționare a competențelor în diverse locuri de muncă în transportul public
Gestionarea deșeurilor	În creștere	Colaborări intra-industriale	Recalificare de la colectarea deșeurilor la reciclare; perfecționarea abilităților în metanul și recuperarea energiei
Managementul resurselor de apă	În creștere	Colaborări intra-industriale	Perfecționarea abilităților: conservarea apei și utilizarea eficientă, tratarea apelor uzate

Sursa: Ecologizarea economiei globale – provocarea competențelor. ([Greening the global economy - the skills challenge. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@ifp_skills/documents/publication/wcms_164630.pdf](#)). (consultat 05.07.2022)

Principalele provocări în materie de competențe, în contextul în care economiile devin ecologice au fost identificate în cadrul inițiativei pentru locuri de muncă verzi, inițiate de mai multe organizații internaționale din domeniul dat precum: ILO, United Nations Environment Programme (UNEP), International Trade Union Confederation (ITUC) și International Organization of Employers (IOE). Iar provocările constatate împiedică facilitarea tranziției către o economie mai ecologică și a valorificării oportunitățile de ocupare a forței de muncă pe care le presupune tranziția.

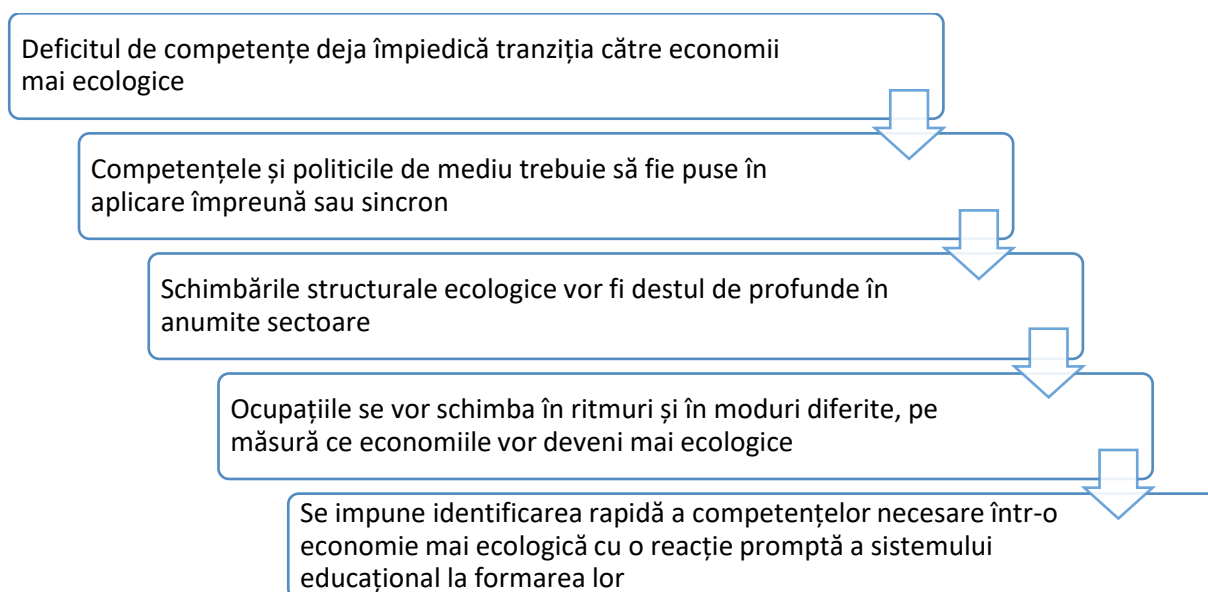

Figura 1. Provocări în materie de competențe în contextul ecologizării industriilor⁴⁰

Sursa: adaptat de autor în baza, *Ecologizarea economiei globale – provocarea competențelor*. ([Greening the global economy - the skills challenge. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@ifp_skills/documents/publication/wcms_164630.pdf](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@ifp_skills/documents/publication/wcms_164630.pdf)).

Un alt aspect important care ajută la formarea unor specialiști conform necesităților pieței muncii ține de existența unor produse educaționale actuale și de calitate care conform legislației trebuie să fie elaborate în strânsă colaborare cu mediul de afaceri.

Gradul de acoperire a programelor de formare/învățământ cu produse educaționale precum profil ocupațional, standard ocupațional, standard de calificare și standard de competență este unul redus, astfel încât nu oferă suport metodologic necesar instituțiilor de învățământ în elaborarea și ajustarea programelor conform cerințelor actuale și de perspectivă ale pieței muncii. Totodată neinclusiunea noilor competențe verzi și transversale etc, în produsele educaționale existente, indică asupra faptului că reprezentanții instituțiilor de învățământ cât și cei din mediul de afaceri încă nu sunt și ei familiarizați cu conținutul și esența acestor competențe noi. Situația dată se explică și prin aceea că noțiunile de „competențe verzi”, competențe transversale generale și personale sunt relativ noi care de cele mai multe ori nu sunt integrate în fișele de post al angajaților. Spre exemplu. Constatările realizate în cadrul studiului din domeniul DASGDAD⁴¹ indică asupra faptului că doar pentru câteva meserii/specialități sunt elaborate produse educaționale complete (PO; SO, SC) în baza cărora instituțiile de învățământ pot dezvolta programele și ofertele educaționale, elabora curriculumul și conținuturile în corespundere cu necesitățile specifice ale acestui sector. Situație similară este atestată și în raport cu specialitățile sau domeniile de formare din învățământul superior. Lacunele identificate diminuează valoarea specialiștilor formați pentru mediu de afaceri, fiind nevoie de formări suplimentare sau recalificări conform necesităților specifice domeniului, proceselor tehnologice și de business aplicate. Pe de altă parte, pentru ultimii 7 ani se atestă o reducere a ponderii cheltuielilor pentru formarea și perfecționarea angajaților spre exemplu din

⁴⁰ *Ecologizarea economiei globale – provocarea competențelor*. ([Greening the global economy - the skills challenge. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@ifp_skills/documents/publication/wcms_164630.pdf](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@ifp_skills/documents/publication/wcms_164630.pdf)).

⁴¹ Evaluarea pieței forței de muncă, a competențelor și ocupațiilor verzi necesare sectorului „Distribuirea apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare, realizate de Asociația pentru valorificarea deșeurilor și Comitetul sectorial din domeniul DASGDAD, cu suportul proiectului “Promovarea ÎPT pentru o economie verde”. Chișinău 2021. <https://ipt.dual.md/documente/brosure.pdf>, pag.45

sectorul DASGDAD din total cheltuieli pentru angajați cu circa 57%(de la 0.26% în 2014 la 0.07% în 2020)⁴², ceea ce negativ influențează asupra performanței și sustenabilității entităților.

Lipsa sau nivel redus de dezvoltare a competențelor necesare generează un set de provocări pentru agenții economici printre care ar fi: *supraîncărcarea cu sarcini a angajaților care dețin competențele necesare; dificultăți în operarea echipamentelor performante; creșterea costurilor și a duratei de producere; dificultăți în asigurarea sustenabilității și extinderii afacerii; nivel de competitivitate mai redus.*

O altă provocare enormă specifică Republicii Moldova ține de creșterea masivă a numărului de persoane cu studii superioare care ulterior întâmpină dificultăți în încadrarea pe piața muncii în domeniul de formare. Conform **Studiului pieței muncii din Republica Moldova** realizat în 2020 cu suportul proiectului "Consilierea Guvernului Republicii Moldova în politici economice", implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ): "Creșterea numărului persoanelor cu studii superioare cu 6.4 pp în perioada 2007-2018 a **amplificat procesul de supra-calificare a populației ocupate**. Supra-calificarea se poate defini ca necorespunderea dintre nivelul de instruire și calificările necesare pentru executarea unei funcții, în cazul acesta nivelul de instruire este mai înalt decât cerințele unui loc de muncă. Acest fenomen se întâmplă din mai multe motive. Pe de o parte agenții economici nu cunosc suficient de bine ce competențe trebuie să dețină specialiștii din companie, deoarece nu dețin ei însăși cunoștințele corespunzătoare sau nu au experți care ar putea identifica aceste competențe. Iar pe de altă parte pe piața muncii nu sunt specialiști calificați de formare profesională tehnică pe domeniile necesare, astfel agenții economici sunt nevoiți să angajeze pe aceste poziții persoane cu studii superioare apropiate atribuțiilor posturilor vacante. Pe termen lung această abordare nu este una sustenabilă și generează un spectru variat de riscuri pentru agenții economici.

În acest context sistemului educațional îi revine un rol decisiv în asigurarea sustenabilității afacerilor prin specialiști calificați, prin integrarea în procesul educațional a diverselor instrumente și metode de formare a competențelor transversale(generale și personale) dar și profesionale necesare. Drept răspuns la provocările specificate în figura 1, politicile educaționale de rând cu instituțiile de învățământ trebuie să-și îndrepte eforturile în următoarele direcții:

- Îmbunătățirea coordonării cu actorii relevanți a tuturor politicilor educaționale aferente în etapele de planificare, proiectare și implementare;
- Instituțiile de învățământ să se concentreze pe reconversia profesională și pe dezvoltarea de competențe transferabile pentru a încuraja mobilitatea profesională;
- La nivel național să se acorde prioritate în pregătirea persoanelor din grupurile dezavantajate pentru domeniile prioritare ale economiei;
- Dezvoltarea/consolidarea mecanismelor de prognozare/anticipare a nevoilor de competențe
- Încurajarea cadrelor didactice pentru formarea competențelor ecologice la toate specialitățile/ocupațiile din industriile Verzi și Non-Verzi;

Un suport relevant pentru asigurarea sustenabilității medului de afaceri prin carde înalt calificate de către instituțiile de învățământ este oferit prin intermediul diverselor proiecte educaționale finanțate de fonduri UE și SUA. Republica Moldova face parte la multiple programe și beneficiază de suportul partenerilor de dezvoltare axate pe reformarea și consolidarea sistemului educațional la toate nivelurile pentru asigurarea unei tranziții mai eficiente de la studii către piața muncii.

Ași dori să menționez doar câteva dintre acestea de care a beneficiat ASEM dar și alte instituții din RM:

- Inter-university Start-up centers for students' innovations development & promotion 530349-TEMPUS-1-2012-1-FR-TEMPUS-JPHES. În cadrul căruia a fost creat un centru de

⁴² Evaluarea pieței forței de muncă, a competențelor și ocupațiilor verzi necesare sectorului „Distribuirea apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare, realizate de Asociația pentru valorificarea deșeurilor și Comitetul sectorial din domeniul DASGDAD, cu suportul proiectului “Promovarea ÎPT pentru o economie verde”. Chișinău 2021. <https://ipt.dual.md/documente/brosure.pdf>, pag.36

formare antreprenorială pentru consolidarea dezvoltării acestei competențe transversale dar și aplicarea în proiecte de afaceri inițiate de către studenți.

- PBLMD Enhancing quality and relevance of higher education through innovation in student-centred problem-based active learning <http://www.pblmd.aau.dk>⁴³. A fost integrat modelul de formare a specialiștilor în domeniul business și administrare pe bază de probleme identificate din mediul real. De asemenea au introdus în procesul de predare instrumente de lucru în echipă, evaluarea sarcinilor colegilor, identificare problemei și găsirea soluțiilor potrivite.
- ReSTART" – Reinforce the entrepreneurial and digital skills of students and teachers to enhance the modernization of higher education in Moldova <https://bri.ase.md/restart/>⁴⁴. Accentul a fost pus pe dezvoltarea competențelor digitale ale cadrelor didactice pentru eficientizarea procesului de formare a specialiștilor prin utilizarea platformei MOODLE cât și pentru sporirea rezilienței procesului educațional în condiții incerte (Pandemie, Război etc). De asemenea utilizarea jocurilor de masa specializate axate pe dezvoltarea competențelor transversal necesare care contribuie la mobilitatea ocupației și o mai ușoară adaptare la condiții de schimbare.
- COOPERA - "Integrating Dual Higher Education in Moldova and Ukraine" <https://bri.ase.md/coopera/>⁴⁵. Formarea competențelor profesionale specifice prin sistem dual, fiind combinată instruirea în instituția de învățământ cu cea din întreprindere. Pentru partenerii implicați învățământul dual oferă un set de beneficii specifice care au ca scop o integrare mai rapidă a tinerilor specialiști în muncă, cât și permite calificarea rapidă a angajaților din cadrul entităților economice în corespundere cu cerințele actuale și de viitor.

Implementarea acestor instrumente și metode de pregătire a specialiștilor oferă o flexibilitate și mobilitate mai mare instituțiilor de învățământ pentru a răspunde prompt la cerințele pieței muncii fără mari impedimente birocratice și de timp. Totodată necesită investiții în pregătirea cadrelor didactice, înnoirea bazei materiale și metodice pentru asigurarea calitativă a acestui proces de formare a specialiștilor.

În acest context am dori să menționăm că cu cât mai diversificate sunt metodele utilizate în procesul de pregătire a specialiștilor, inclusiv cu participarea activă a mediului de afaceri, cu atât mai bine se vor integra specialiștii pe piața muncii. Astfel am putea identifica un set de beneficii pentru actorii implicați: viitorii specialiști, instituții de învățământ, agenții economici și statul.

Pentru viitorii specialiști: deținerea unor aptitudini relevante pentru poziția ocupată în întreprindere; integrarea mai rapidă în câmpul muncii; nivel mai înalt de flexibilitatea la locul de muncă, capacitatea de a genera idei noi și fezabile;

Pentru agenții economici: costuri mai mici pentru recrutarea personalului calificat; deținerea unor competențe transversale care pot fi aplicate în mai multe procese; nivel ridicat al productivității muncii imediat după angajare; grad înalt de integrare a tânărului specialist în echipă; operarea eficientă cu diverse sisteme informatice și echipamente existente în întreprindere fără a genera mari riscuri de deteriorare.

Pentru instituția de învățământ: programe de formare strâns corelate cu necesitățile reale ale mediului de afaceri; investiții din partea partenerilor în infrastructura educațională; grad înalt de angajabilitate al absolvenților în domeniul de formare; cadre didactice competente; materiale metodice și didactice actuale; suport pentru mediul de afaceri în soluționarea provocărilor întâmpinate prin realizarea proiectelor de cercetare, tezelor de masterat și licență; o imagine mai bună pe piața serviciilor educaționale.

⁴³ PBLMD Enhancing quality and relevance of higher education through innovation in student-centred problem-based active learning. <http://www.pblmd.aau.dk>

⁴⁴ ReSTART" – Reinforce the entrepreneurial and digital skills of students and teachers to enhance the modernization of higher education in Moldova. <https://bri.ase.md/restart/>

⁴⁵ COOPERA - "Integrating Dual Higher Education in Moldova and Ukraine" <https://bri.ase.md/coopera/>

Pentru stat: o corelare eficientă dintre cererea și oferta în resurse umane calificate; investițiile statului privind formarea specialiștilor sunt îndreptate în direcțiile prioritare ale economiei; partajarea responsabilității pentru calitatea formării specialiștilor între actorii participanți; atragerea de investiții în infrastructura educațională de la partenerii procesului educațional.

CONCLUZII

Care ar fi direcțiile de acțiune ale diferitor actori interesați pentru a contribui la asigurarea sustenabilității întreprinderilor prin carde calificate?

În baza analizelor realizate putem identifica câteva dintre aceste direcții:

La nivelul Ministerului Educației și Cercetării ar fi:

- Facilitarea dezvoltării produselor educaționale drept bază metodologică pentru inițierea și ajustarea programelor de formare a specialiștilor pentru economia națională;
- Asigurarea ajustării continue a curriculumului cu competențe transversale de diferit nivel cât și a celor verzi în corespundere cu necesitățile pieței muncii;
- Determinarea și includerea în nomenclatorul meseriilor și specialităților a pozițiilor noi relevante sectoarelor economice;
- Dezvoltarea de programe naționale de finanțare a perfecționării cadrelor didactice în cadrul entităților economice naționale și internaționale;
- Corelarea comenzii de stat cu necesitățile pieței muncii.

La nivel de instituții de învățământ:

- Atragerea cadrelor tinere în sistemul educațional din rândul absolvenților;
- Intensificarea colaborării cu agenții economici în vederea prognozării competențelor și ocupațiilor relevante, dezvoltarea de noi programe de formare inițială;
- Integrarea competențelor transversale și verzi în procesul de formare a specialiștilor;
- Inițierea clusterelor educaționale în vederea fortificării procesului de pregătire a specialiștilor;
- Ecologizarea instituției prin implementarea diferitor proiecte;
- Dezvoltarea în comun cu mediul de afaceri, alte instituții din țară și din străinătate a proiectelor de cercetare axate pe probele relevante.

La nivel de entități economice, parteneri în procesul de pregătire a specialiștilor:

- Fortificarea colaborării cu instituțiile de învățământ prin participarea activă la ajustarea și/sau elaborarea produselor educaționale;
- Participarea la instruirea practică a specialiștilor în cadrul entității prin diverse forme (stagii de practică, învățământ dual, formare profesională continuă etc);
- Realizarea prognozelor necesarului de resurse umane, competențe și calificări și informarea instituțiilor de învățământ cu referire la aceste necesități;
- Oferirea locurilor pentru realizarea stadiilor de către cadrele didactice din instituțiile de învățământ partenere;
- Participarea la proiecte de cercetare axate pe provocările identificate;
- Realizarea formării continue a angajaților întreprinderii prin accesare serviciilor corespunzătoare oferite de instituțiile de învățământ.

BIBLIOGRAFIA:

1. Studiul. Mediu de afaceri favorabil pentru întreprinderi durabile în Republica Moldova. Biroul Internațional al Muncii. 2019. ISBN: 9789220321560 (print) 9789220321577 (webpdf) pag.98 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_736671.pdf
2. Asociația pentru valorificarea deșeurilor, Comitetul sectorial DASGDAD. Studiul Evaluarea pieței forței de muncă, a competențelor și ocupațiilor verzi necesare sectorului „Distribuirea apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare, cu suportul proiectului “Promovarea ÎPT pentru o economie verde”. Chișinău 2021. <https://ipt.dual.md/documente/brosure.pdf>.

3. Ecologizarea economiei globale – provocarea competențelor. ([Greening the global economy - the skills challenge.](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@ifp_skills/documents/publication/wcms_164630.pdf) https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@ifp_skills/documents/publication/wcms_164630.pdf).
4. Oficiul Național al Viei și Vinului .Analiza necesităților pieței muncii în sectorul Viticultură și Vinificație din RM, realizat de cu suportul proiectului „Promovarea ÎPT pentru o economie verde”. Chișinău 2020.
5. Studiu privind educația antreprenorială în cadrul universității prin implicarea părților interesate. https://old.ase.md/files/proiecte/restart/Newsletter_3_rom.pdf
6. Assessment of companies needs for DHE in the Republic of Moldova and Ukraine <https://bri.ase.md/coopera/>
7. Vinson Robert Carter. Defining Characteristics of an Integrated STEM. Curriculum in K-12 Education. University of Arkansas. August 2013.
8. Studiului pieței muncii din Republica Moldova.
9. Spotlight on VET – 2020 compilation: vocational education and training systems in Europe. Cedefop (2021). Luxembourg: Publications Office. ISBN 978-92-896-3250-8 doi:10.2801/667443, TI-05-21-137-EN-N.
10. PBLMD Enhancing quality and relevance of higher education through innovation in student-centred problem-based active learning. <http://www.pblmd.aau.dk/>
11. ReSTART" – Reinforce the entrepreneurial and digital skills of students and teachers to enhance the modernization of higher education in Moldova. <https://bri.ase.md/restart/>
12. COOPERA - “Integrating Dual Higher Education in Moldova and Ukraine” <https://bri.ase.md/coopera/>